

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2001-2002

16 januari 2002

VERSLAG VAN DE VLAAMSE REGERING

**omtrent de implementatie van het VN-verdrag
van 20 november 1989 inzake de rechten van het kind**

KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT

Jaarverslag 2000-2001

GEDACHTEWISSELING

**met mevrouw Mieke Vogels, Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen
en met mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen
uitgebracht door mevrouw Ria Van Den Heuvel**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : mevrouw Patricia Ceysens.

Vaste leden :

mevrouw Sonja Becq, mevrouw Trees Merckx-Van Goey,
mevrouw Riet Van Cleuvenbergen, mevrouw Ingrid van
Kessel ;

mevrouw Patricia Ceysens, mevrouw Claudine De
Schepper, de heren Jacques Devolder, Koen Helsen ;

mevrouw Niki De Gryze, mevrouw Marijke Dillen, de heer
Felix Strackx ;

de heren Guy Swennen, Jan Van Duppen ;

mevrouw Ria Van Den Heuvel ;

de heer Jan Roegiers.

Plaatsvervangers :

mevrouw Gisèle Gardeyn-Debever, mevrouw Veerle
Heeren, de heren Luc Martens, Paul Van Malderen ;

de heren Frans De Cock, Freddy Feytons, André Moreau,
Cis Schepens ;

de heren Wilfried Aers, Julien Librecht, mevrouw Marleen
Van den Eynde ;

de heren Patrick Hostekint, Chokri Mahasinne ;

mevrouw Ann De Martelaer ;

mevrouw Margriet Hermans.

DAMES EN HEREN,

Op 13 december 2001 vond in de Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gelijke Kansen een bespreking plaats met mevrouw Mieke Vogels, Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen, over de jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaams Parlement en de Kinderrechtencommissaris omtrent de implementatie van het VN-verdrag van 20 november 1989 inzake de rechten van het kind.

De commissie besliste tegelijkertijd het Jaarverslag 2000-2001 van het Kinderrechtencommissariaat met mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris, te bespreken (*Parl. St.* VI. Parl. 2001-2002, nr. 42/1).

Krachtens art. 12 van het decreet van 15 juli 1997 houdende de oprichting van een Kinderrechtencommissariaat en de instelling van het ambt van Kinderrechtencommissaris dient het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat tevens in plenaire vergadering te worden besproken.

1. Algemeen

De heer Jan Roegiers vindt zowel het verslag van de regering als het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat goede en boeiende documenten. De commissieleden zouden ze in 2002 regelmatig ter hand moeten nemen om na te gaan hoe ver het staat met de opvolging van de beleidsaanbevelingen.

Mevrouw Mieke Vogels, Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen betreurt dat beide verslagen met zo weinig aanwezigen en zo weinig animo worden besproken. Ze had gehoopt op een ruim debat in het parlement, met weerklank in de media. De heer Jan Roegiers sluit zich hierbij aan.

Mevrouw Ankie Vandekerckhove, Kinderrechtencommissaris, wenst expliciet voor het verslag in te gaan op de wijze waarop beide verslagen in het parlement worden behandeld. Ze betreurt dat ze over enkele maanden opnieuw vanop de publieks-tribune van de plenaire vergadering zal kunnen aanhoren wat de verschillende fracties over het jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat te vertellen hebben, zonder dat zij zelf aan het debat kan deelnemen.

2. Jaarlijkse verslaggeving van de Vlaamse regering aan het Vlaams Parlement en de Kinderrechtencommissaris omtrent de implementatie van het VN-verdrag van 20 november 1989 inzake de rechten van het kind

De heer Jan Roegiers vindt het positief dat de huidige Vlaamse regering nadrukkelijk de klemtoon legt op kinderrechten en jeugdbeleid. Minister Vogels werd als coördinerend minister kinderrechten aangeduid. Bovendien is er voor het eerst een minister bevoegd voor jeugdbeleid. De spreker stelt dat de Vlaamse Jeugdraad enige tijd geleden haar prioriteiten in het Vlaams Parlement voorstelde. Voor de jongeren was een minister voor jeugdbeleid een van de laagste prioriteiten. De spreker vermoedt dat dit te maken heeft met het feit dat er reeds een minister bevoegd voor Jeugd is, en met het feit dat de verschillende ministers werk maken van hun opdrachten inzake kinderrechten en jeugdbeleid.

– Kindeffectrapportage

Mevrouw Ria Van Den Heuvel verwijst naar het decreet van 15 juli 1997 houdende instelling van het kindeffectrapport en de toetsing van het regeringsbeleid aan de naleving van de rechten van het kind, waarvan zij mede-indiener was. De spreker stelt dat het enthousiasme van de Vlaamse ministers aanvankelijk niet erg groot was om met dit instrument te werken. Reden was niet zozeer onwil, maar wel een gebrek aan deskundigheid. Bovendien was de invoering van het KER (kindeffectrapportage) over vijf jaar gespreid, en konden de bevoegdheden waarop het KER van toepassing is tot uiterlijk vijf jaar na de inwerking van het decreet worden uitgebreid. Mevrouw Ria Van Den Heuvel vindt het bijgevolg positief dat de minister in het voorjaar van 2001 een methode heeft aangereikt aan de Vlaamse ministers om het KER gemakkelijker te kunnen toepassen, en dat ze het KER in 2001 versneld heeft ingevoerd voor alle beleidsdomeinen. De spreker wil weten of er al veel kindeffectrapportages zijn uitgevoerd sinds het voorjaar. Wordt er ook rekening gehouden met de effecten op kinderen die eventueel worden vastgesteld?

De minister antwoordt dat de Vlaamse regering in juni 2001 het besluit heeft goedgekeurd dat het KER voor alle bevoegdheidsdomeinen invoert. Vervolgens werd het besluit voor advies aan de Raad van State bezorgd. Pas in het najaar werd het definitief goedgekeurd door de regering. Er is bijgevolg nog niet veel met dit instrument gewerkt. Wel is er reeds een KER opgesteld voor het jeugdwerkbeleidsplan van minister Bert Anciaux, en een

met betrekking tot het ontwerp van decreet betreffende de integrale jeugdhulp. Ook voor het preventiedecreet eerstelijnsgezondheidszorg waaraan momenteel wordt gewerkt, wordt een KER opgesteld. De minister stelt dat ze op dit ogenblik tracht om vanuit haar eigen bevoegdheden het goede voorbeeld te geven door het KER waar mogelijk toe te passen. Er werd een hanteerbaar instrument uitgewerkt, maar nu moet nog worden bewezen dat het ook effectief kan worden toegepast.

– *Participatie van jongeren*

Mevrouw Ria Van Den Heuvel vindt het essentieel dat er meer aandacht is voor de participatie van jongeren. Er moet meer naar hen geluisterd worden, en rekening worden gehouden met hun mening.

De minister antwoordt dat er naar aanleiding van de voorbereiding van de VN-conferentie actief wordt samengewerkt met kinderen. Naast de officiële conferentie zal in mei 2002 ook een afzonderlijke kinderconferentie plaatsvinden die georganiseerd wordt in het kader van het Unicef-project 'What do you think?'. De Vlaamse overheid steunt dit initiatief financieel omdat ze het een grote uitdaging vindt om met kinderen op maat van kinderen te spreken. Vaak moeten kinderen zich te sterk aanpassen aan de manier van werken van volwassenen, en aan hun specifieke jargon. Dit was onder meer het geval naar aanleiding van de rondetafelgesprekken over kinderrechten met alle Belgische betrokken ministers in het kader van het Belgische voorzitterschap van de EU. Aan deze gesprekken namen twee kinderen deel om de stem van de kinderen te laten horen. Dit was voor hen zeker niet gemakkelijk. Zelfs voor volwassenen heeft het Europese gebeuren een zeer hoge drempel.

De minister zegt voorts dat er ook werd getracht om de kinderen binnen de Vlaamse bevoegdheden meer bij het beleid te betrekken. Dit gebeurt onder meer op het vlak van de integrale jeugdhulpverlening. Voor jongeren in de integrale jeugdhulpverlening is de drempel tot de kinderrechten zeer hoog. Soms dreigen kinderrechten een elitaire aangelegenheid te worden. Zo werken vooral vooruitstrevende scholen met de Kinderrechtenkoffer. Er mag echter geen kloof ontstaan tussen jongeren voor wie kinderrechten haalbaar zijn, en voor wie ze dat niet zijn. Het is belangrijk naar de mening van alle jongeren te luisteren.

De Kinderrechtencommissaris merkt op dat het niet aan de kinderrechten zelf ligt, dat ze als elitair worden aanzien, maar wel aan de onwil van be-

paalde groepen of voorzieningen om aandacht te hebben voor alle kinderrechten. Wat hierbij van belang is, is dat ook sociaal-economische grondrechten vermeld staan in het Internationaal verdrag inzake de rechten van het kind. Deze rechten zoals gezondheidszorg, huisvesting en sociale zekerheid worden in een welvaartsstaat als België nog steeds niet voor alle kinderen gewaarborgd. Door deze rechten voor alle kinderen toe te passen, kan men het elitarisme van de kinderrechten doen verminderen. Het is inderdaad zo dat kansarme jongeren hun rechten minder in de praktijk omgezet zien. Wanneer het over kinderrechten gaat, gaat het dus niet alleen over zaken zoals participatie maar ook over basisrechten zoals de sociaal-economische rechten.

De minister antwoordt dat een ander project rond participatie van kinderen en jongeren te maken heeft met de combinatie van gezin en arbeid. Aan kinderen wordt gevraagd hoe ze aankijken tegen het werk van hun vader en moeder, en hoe ze later hun kinderen zouden opvoeden. Dit levert heel interessante gegevens op.

– *Beleidsaanbevelingen*

Mevrouw Ria Van Den Heuvel vindt het verslag van de regering zeer boeiend en helder opgesteld. De spreker stelt vast dat het hoofdstuk over het horizontaal beleid eindigt met een aantal beleidsconclusies, en het hoofdstuk over het vertikaal beleid met een aantal beleidsaanbevelingen. Wat is het statuut van de beleidsaanbevelingen en beleidsconclusies? Gaat het om beslissingen van de Vlaamse regering, of zijn het louter aanbevelingen? De minister antwoordt dat het verslag door de regering werd goedgekeurd. Dit betekent dat de beleidsaanbevelingen en -conclusies worden aangenomen mits ze geen budgettaire implicaties hebben. De minister benadrukt dat bij een inclusief beleid aanbevelingen vaak een mentaliteitswijziging veronderstellen, en dat een mentaliteitswijziging niet bij besluit of bij decreet kan worden opgelegd. Een mentaliteitswijziging komt maar geleidelijk aan tot stand. Inzake kinderrechten werd de voorbije jaren een enorme vooruitgang geboekt in Vlaanderen. In de toekomst kan het instrument van de kindeffect-rapportage nog verder worden verfijnd en geoperationaliseerd.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel stelt vast dat slechts twee beleidsaanbevelingen in het verslag van de regering aansluiten bij de problematieken waarvan de kinderen melding maken bij het Kinderrechtencommissariaat, met name de beleidsaanbeveling rond verkeersveiligheid en die rond leer-

lingenparticipatie. De spreker zou graag vernemen hoe de minister de aanbevelingen van de regering sterker denkt te kunnen doen aansluiten bij de onderwerpen waarvan kinderen melding maken bij het Kinderrechtencommissariaat. Daarnaast zouden de beleidsaanbevelingen van de regering ook sterker moeten aansluiten bij de aanbevelingen in het rapport van Unicef, dat voortbouwt op de verwachtingen die de kinderen zelf aanreiken.

– *Onderzoek Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies*

Mevrouw Ria Van Den Heuvel vraagt verduidelijking bij het onderzoek dat het CBGS (Centrum voor Bevolkings- en Gezinsstudies) in 1995 uitvoerde rond de leefsituatie van jongeren. Dit onderzoek wordt in het verslag van de regering aangehaald, maar de spreker vindt de resultaten niet terug. Is het onderzoek afgerond? Wat is met de resultaten gebeurd? De Kinderrechtencommissaris antwoordt dat het onderzoek in samenwerking met het Kinderrechtencommissariaat wordt uitgevoerd. Het werd in 1999 opgestart. Er werd toen een zeer ruime bevraging opgesteld voor een representatieve groep kinderen en jongeren uit het basis- en secundair onderwijs. De gegevens werden in de loop van 2001 verzameld en worden in 2002 gepubliceerd. Het gaat om een belevingsonderzoek met vragen over communicatie tussen ouders en kinderen en het welbevinden in de klas en op school.

– *Centrum voor de Rechten van het Kind*

Mevrouw Ria Van Den Heuvel herinnert zich dat in 2001 een niet gereguleerde subsidie van ongeveer 250.000 euro (4 miljoen frank) aan het Centrum voor de Rechten van het Kind in Gent werd toegekend voor het uitvoeren van een aantal opdrachten. Zijn deze opdrachten afgewerkt? Wordt de subsidie in 2002 opnieuw toegekend? De minister antwoordt dat deze middelen werden ingeschreven naar aanleiding van de opheffing van de VZW Vlaams Centrum ter Bevordering van het Welzijn van Kinderen en Gezinnen, waarbij enerzijds middelen gingen naar de Universiteit Gent en anderzijds naar de KU Leuven. Deze constructie werd in het parlement erg bekritiseerd. Twee jaar geleden werd de VZW opgeheven. Men wilde het kind echter niet met het badwater weggooien. Het bedrag van 250.000 euro (4 miljoen frank) verbonden aan de Universiteit Gent, werd omgezet in een niet-gereguleerde subsidie van 250.000 euro voor het Centrum voor de Rechten van het Kind. Vorig jaar gebeurde dit voor het eerste jaar. Voor 2002 wordt de subsidie herhaald. De middelen

moeten worden aangewend voor het aanvullen van een kinderrechtengids, het uitgeven van een tijdschrift over jeugd- en kinderrechten, het organiseren van vormingsinitiatieven en de uitgave van vormingsgerelateerde publicaties, het opstellen van twee substantiële beleidsadviezen, en de voorbereiding van de VN-conferentie rond kinderrechten, die begin mei 2002 zal plaatsvinden.

– *Kinderen en verkeersveiligheid*

De heer Jan Roegiers gaat in op de problematiek kinderen en verkeersveiligheid. Hij vindt het positief dat de minister in haar beleidsbrief stelt dat ze in 2002 het accent inzake slachtofferzorg wil leggen op kinderen die bij een verkeersongeluk betrokken zijn, en dat de oprichting van een werkgroep mede onder leiding van minister Stevaert in het vooruitzicht wordt gesteld. De spreker benadrukt dat kinderen omwille van hun gestalte specifieke aandacht verdienen. De gevaren die zij ervaren zijn anders dan die die volwassenen ervaren.

Mevrouw Patricia Ceysens stelt dat de commissieleden onlangs een document ontvingen van het Kinderfonds van Levenslijn over verkeersveiligheid bij kinderen. Op het vlak van verkeersveiligheid kunnen de ontwikkelingskansen van kinderen nog sterk worden verbeterd. Hoe verhoudt het Kinderfonds zich ten aanzien van de andere organisaties die zich in Vlaanderen bezig houden met kinderrechten? Is er een link tussen het fonds en de Vlaamse regering? Werd dit document op vraag van de regering aan de commissieleden bezorgd of heeft het fonds hiertoe zelf het initiatief genomen?

De minister antwoordt dat ze bij de opmaak van de begroting niet op de hoogte was van de actie van Levenslijn. Bij de begrotingsopmaak werden extra middelen ingeschreven voor initiatieven rond kinderen en verkeersveiligheid omdat inzake kinderrechten vooral nog vooruitgang kan worden geboekt op dat vlak. Het is positief dat Levenslijn dezelfde doelstellingen nastreeft, en wil werken rond een bewustwording van de samenleving. Onze samenleving reageert bijna gelaten wanneer een kind in een verkeersongeluk het leven laat, terwijl zeer sterk wordt gereageerd tegen ziekten, zoals meningitis, die het leven van kinderen bedreigen. De ouders van verongelukte kinderen voelen zich terecht achtergesteld. Sedert de zaak-Dutroux krijgt de problematiek van seksueel misbruik van kinderen terecht zeer veel aandacht, maar verkeersongevallen zijn nog steeds de belangrijkste doodsoorzaak bij kinderen tussen nul en veertien jaar. Dit is onaanvaardbaar. De Vlaamse regering voert regelmatig gesprekken met Levenslijn. Bedoeling is vooral

elkaars werking niet tegen te werken. In het voorjaar 2002 zullen de Vlaamse overheid en Levenslijn in Vlaanderen een sensibiliseringscampagne voeren. De Koning Boudewijnstichting speelt daarbij een rol van go between tussen de overheid en Levenslijn.

Op een vraag van mevrouw Patricia Ceysens of Levenslijn middelen krijgt van de Vlaamse overheid, antwoordt de minister ontkennend. Levenslijn is een tweejaarlijkse actie van VTM die met private middelen wordt gefinancierd. De tegenhanger van Levenslijn is Kom op tegen kanker, dat tweejaarlijks door de VRT en de Vlaamse Liga Tegen Kanker wordt georganiseerd. De Vlaamse Liga tegen Kanker wordt wel door de Vlaamse overheid gesubsidieerd, niet alleen voor de show Kom op tegen kanker, maar ook voor allerlei andere acties en sensibiliseringscampagnes en voor hun vrijwilligerswerking. Het thema van de vorige actie van Levenslijn was astma en luchtwegeninfecties. Er werden toen wel Vlaamse middelen toegekend aan een project dat door Levenslijn werd gepromoot en gecofinancierd. Op dit ogenblik worden er ook gesprekken gevoerd om Levenslijn bepaalde projecten van de Vlaamse overheid te laten promoten en cofinancieren.

De minister zegt voorts dat een deel van de middelen die de Vlaamse regering uittrekt voor kinderen en verkeersveiligheid zal gaan naar de ondersteuning van ouders van verongelukte kinderen. Daarnaast werd reeds gestart met een project van slachtofferhulp voor kinderen met een traumatische ervaring. Hierbij wordt onder meer gedacht aan de ondersteuning van klassen wanneer een klasgenootje in het verkeer omkomt.

De Kinderrechtencommissaris stelt dat kinderen en verkeersonveiligheid inderdaad een zeer groot probleem is. Ze wil er wel voor waarschuwen dat men de oplossingen niet alleen bij de kinderen zelf mag zoeken, bijvoorbeeld door het dragen van een helm verplicht te maken. Vooral de zwaardere weggebruikers moeten worden gesensibiliseerd.

3. Jaarverslag Kinderrechtencommissariaat

– *Opvolging van de adviezen van het Kinderrechtencommissariaat*

Mevrouw Ria Van Den Heuvel vraagt hoe het staat met de opvolging van de adviezen van het Kinderrechtencommissariaat. Een aantal belangrijke beleidsadviezen uit de periode 1998-2000 zouden tot-

nogtoe niet zijn opgevolgd. Over welke adviezen gaat het ?

De Kinderrechtencommissaris antwoordt dat in hoofdstuk drie van het jaarverslag wordt ingegaan op de gevolggeving die aan de adviezen van het Kinderrechtencommissariaat werd gegeven. Terzake kunnen zowel goede als slechte resultaten worden megedeeld, evenals het ontbreken van resultaten. Zo werd aan een aantal adviezen geen of nog geen gevolg gegeven, ofwel omdat over het betrokken voorstel of ontwerp van decreet nog niet werd gestemd, ofwel omdat er een volledig tegenstelde beslissing werd genomen. Dit laatste is het geval voor het advies over de leeftijdsgrenzen in de wielersport, waar de regering een initiatief nam dat inging tegen het advies van het Kinderrechtencommissariaat, en voor het advies over de kosteloosheid van het onderwijs, waar het parlement zelf geen rekening hield met het advies.

De Kinderrechtencommissaris zegt er zich van bewust te zijn dat een besluitvormingsproces traag verloopt. Dit heeft overigens het voordeel dat er ruimte is voor debat. De spreker beseft ook dat het Kinderrechtencommissariaat niet de enige actor is die het besluitvormingsproces kan beïnvloeden. Het is dan ook evident dat de adviesverlening door het Kinderrechtencommissariaat niet onmiddellijk tot beleidsresultaten leidt. Dit maakt het wel belangrijk om telkens in het jaarverslag aan te geven welk gevolg intussen aan de adviezen is gegeven. Zo kan men ook druk uitoefenen op het beleid om bepaalde thema's in behandeling te nemen. Een van de eerste en belangrijkste adviezen van het Kinderrechtencommissariaat handelt over scheidingsbemiddeling. Hoewel dit advies reeds dateert van 1998, is er op Vlaams niveau nog steeds geen gevolg aan gegeven. De Kinderrechtencommissaris betreurt dit. Het ombudswerk en het project 'What do you think ?' van Unicef geven immers aan dat dit voor kinderen een heel belangrijke problematiek is.

De Kinderrechtencommissaris stelt dat er daarnaast ook een aantal adviezen zijn die wel goed worden opgevolgd, bijvoorbeeld dat over participatierechten in onderwijs. Minister Marleen Vanderpoorten heeft zeer concrete plannen om hieraan tegemoet te komen. De Kinderrechtencommissaris stelt dat ze op 20 november 2001 op haar persconferentie het leerlingenstatuut aankaartte. Vervolgens werd hierover op 21 november een parlementaire vraag gesteld en op 22 november verscheen in de pers dat het leerlingenstatuut eindelijk vorm zou krijgen in een ontwerp van decreet. Dit is een mooi voorbeeld van hoe een Kinderrechtencom-

missariaat of een ombudsdienst moet werken : alarmeren waar nodig om vervolgens tot beleidsresultaten te komen.

De Kinderrechtencommissaris benadrukt dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen officiële en informele adviesverlening door het Kinderrechtencommissariaat. Tussen het Kinderrechtencommissariaat en het Vlaams Parlement bestaat er een formele band die decretaal is vastgelegd. Het Kinderrechtencommissariaat kan op eigen initiatief of op vraag van het Vlaams Parlement adviezen uitbrengen over onderwerpen die het kind aanbelangen. Deze adviezen worden als parlementair stuk gedrukt. Het Kinderrechtencommissariaat verleent daarnaast ook advies ten behoeve van de Vlaamse regering, maar enkel wanneer de regering daarom verzoekt. Tussen het commissariaat en de regering bestaat een meer informele band, die vooral gebaseerd is op goodwill en overleg. Het commissariaat maakt bijvoorbeeld deel uit van de centrale commissie jeugdhulpverlening en van de reflectiegroep jeugdbeleid van minister Anciaux. Het commissariaat laat daar enkel haar stem horen. Er bestaan geen officiële adviesstukken van deze inbreng. De invloed van het commissariaat wordt maar duidelijk uit de tekst van het ontwerp van decreet. In een later stadium, wanneer het ontwerp van decreet in het Vlaams Parlement wordt besproken, kan het Kinderrechtencommissariaat wel een formeel advies uitbrengen.

– *Echtscheidingsproblematiek*

De heer Jan Roegiers stelt dat een op drie huwelijken mislukt. Vaak gaat het om gezinnen met kinderen. De spreker las in een artikel dat kinderen ook problemen kunnen ervaren wanneer hun ouders scheiden zonder ruzie te maken, omdat ze dan niet begrijpen waarom hun ouders uit elkaar gaan. Kwamen er hierover meldingen bij het Kinderrechtencommissariaat ?

Ook mevrouw Patricia Ceysens denkt dat het voor kinderen beter is als ze begrijpen dat hun ouders uit elkaar gaan omdat het tussen hen niet klikt. Bij al te rationele regelingen tussen de ouders, zonder zichtbare ruzies, nemen de kinderen vaak de schuld van de scheiding op zich. Een van die rationele uitvindingen van ouders is het co-ouderschap. De spreker stelt dat ze in haar hoedanigheid van advocaat aan de balie ervaart dat het co-ouderschap weinig toegevoegde waarde biedt voor de kinderen zelf. De spreker zou ook graag vernemen of de federale wet van 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken aan de verwachtingen voldoet.

Mevrouw Ria Van Den Heuvel denkt dat het niet zozeer de vraag is of co-ouderschap al dan niet een geschikte formule is voor kinderen, en of een echtscheiding al dan niet best gepaard gaat met ruzies. Wel essentieel is dat kinderen bij echtscheidingen worden gehoord, en dat er rekening wordt gehouden met hun mening.

Mevrouw Sonja Becq stelt dat de manier waarop ouders met een echtscheiding omgaan, bepalend is voor de gevolgen van de echtscheiding voor de kinderen. Kinderen mogen niet verplicht worden tussen een van beide ouders te kiezen. Ze moeten het gevoel hebben nog bij beide ouders thuis te horen. Voor ouders is dat niet gemakkelijk. Van essentieel belang is dan ook dat ouders bij een echtscheiding worden ondersteund. Vlaanderen is hiervoor bevoegd. Reeds geruime tijd staan enkele voorstellen inzake scheidingsbemiddeling op de stand van zaken van deze commissie. De spreker stelt voor deze voorstellen te bespreken. Op die manier komt men ook tegemoet aan de aanbeveling van het Kinderrechtencommissariaat om deze problematiek ter harte te nemen. De spreker wijst erop dat bemiddeling in familiezaken niet alleen belangrijk is voor gezinnen die met een echtscheiding worden geconfronteerd, maar ook voor nieuw samengestelde gezinnen en gezinnen met een kind in de bijzondere jeugdzorg.

Het spreek- of hoorrecht voor kinderen kent zeer veel voorstanders. Toch wil mevrouw Sonja Becq ervoor waarschuwen dat men kinderen niet mag verplichten om voor een van beide ouders te kiezen. De spreker wijst erop dat het spreek- of hoorrecht, evenals het co-ouderschap materies zijn die op federaal niveau moeten worden geregeld, maar dat Vlaanderen wel voor de nodige begeleiding kan zorgen. De spreker stelt altijd een aarzelende houding te hebben aangenomen ten aanzien van het co-ouderschap. Voor sommige koppels kan dit een zeer goede oplossing zijn, voor andere koppels is het co-ouderschap moeilijk te realiseren.

De minister antwoordt dat het niet gemakkelijk zal zijn om na bespreking van de voorstellen over scheidingsbemiddeling tot een conclusie te komen en die in regels te vatten. Co-ouderschap en het hoorrecht van kinderen hebben immers zowel voor- als nadelen. Soms willen kinderen helemaal niet hun mening zeggen over de situatie van hun ouders, terwijl ze daar in andere gevallen juist behoefte aan hebben. Een aantal recente ervaringen binnen de jeugdbescherming tonen aan dat heel wat jongeren geen houvast meer hebben in hun thuissituatie. Soms gaan ouders dermate op in hun relationele problemen dat ze geen aandacht meer

hebben voor de moeilijkheden van hun kinderen. Ook tal van alleenstaande ouders die onvoldoende opvoedingsondersteuning krijgen, kunnen de opvoeding van hun kinderen niet meer aan. Zij stoten hoe langer hoe meer hun kinderen af, die dan bij de jeugdbescherming terecht komen. Binnen het kader van de integrale jeugdhulpverlening moet men proberen om hier preventief op in te spelen.

De Kinderrechtencommissaris stelt dat de stelling van het Kinderrechtencommissariaat inzake scheidingsbemiddeling mede wordt bepaald door de ervaring met het ombudswerk en de talrijke contacten met deskundigen. Het Kinderrechtencommissariaat heeft er nooit voor gepleit dat kinderen verplicht moeten tussenkomen bij een echtscheiding. Wel werd gesteld dat conflictueuze echtscheidingen, en de gevolgen daarvan, doorgaans niet bevorderlijk zijn voor het welbevinden van kinderen. Er wordt niet gesteld dat kinderen de indruk moeten hebben dat er tussen beide ouders geen problemen zijn. Wel wordt aandacht gevraagd voor de ondersteuning en de mogelijke inbreng van kinderen die wel mee-beleven wat er in hun gezin misloopt. Wanneer kinderen geen problemen tussen hun ouders zien, kunnen ze inderdaad gaan denken dat de schuld voor de echtscheiding bij hen zou liggen. Een kwaliteitsvolle bemiddeling kan hier precies voor de nodige duidelijkheid zorgen. Het Kinderrechtencommissariaat blijft om deze reden het belang van echtscheidingsbemiddeling benadrukken. De Kinderrechtencommissaris vindt het positief dat er op federaal vlak vrij snel een bemiddelingsprocedure is ingevoerd, en betreurt het dat er op Vlaams niveau nog steeds geen werk werd gemaakt van de bespreking van de voorstellen die de erkenning van de bemiddelaars regelen. Dit is nochtans noodzakelijk voor een kwaliteitsvolle bemiddeling. Een van de gevaren is juist dat op dit ogenblik iedereen aan scheidingsbemiddeling kan doen. Uit het ombudswerk en het rapport van 'What do you think ?' blijkt heel duidelijk dat het bij echtscheidingen vooral van belang is dat kinderen niet uitgespeeld worden in het conflict tussen de ouders en dat ze een blijvend positief contact kunnen behouden met beide ouders. Een goede bemiddeling kan hiervoor de basis leggen. Welke concrete regeling daartoe juist wordt uitgewerkt, heeft weinig belang.

De Kinderrechtencommissaris vindt ten slotte nog dat het correcter is om over een spreekrecht te spreken, dan over een hoorrecht. Ze benadrukt dat er geen spreekplicht bestaat. De spreker wijst erop dat het onvoldoende geweten is dat kinderen het recht hebben om tussen te komen in procedures die hen aanbelangen. Dit geldt overigens niet enkel

voor echtscheidingen, maar ook voor andere procedures.

– *Pestgedrag via nieuwe media*

De heer Jan Roegiers vraagt of er bij het Kinderrechtencommissariaat reeds meldingen kwamen van pestgedrag via nieuwe media zoals SMS en e-mail. De spreker stelt dat hij hierover reeds een vraag om uitleg stelde aan minister Anciaux. Deze problematiek verdient een specifieke aanpak. Pestgedrag via nieuwe media is nog geniepiger, kwetsender en anoniemer dan meer traditonele vormen van pestgedrag. Via de nieuwe media kan het pestgedrag ook doordringen tot in de kamer van het kind, terwijl het thuismilieu vroeger nog bescherming bood tegen pestgedrag. De kinderrechtencommissaris antwoordt dat er hierover nog geen meldingen kwamen bij het Kinderrechtencommissariaat. Voor het ombudswerk is dit dan ook geen prioriteit. Het commissariaat vangt deze berichten wel op en probeert er meer informatie over te verwerven. Opvallend is wel dat de meldingen bij het commissariaat over pestgedrag op school, meestal handelen over grensoverschrijdend gedrag van leerkrachten, en niet van mede-leerlingen. De Kinderrechtencommissaris heeft de indruk dat leerlingen problemen in verband met onderling pestgedrag gemakkelijker aan andere instanties melden, zoals aan de Kindertelefoon.

– *Kinderen en stress*

De heer Jan Roegiers stelt vernomen te hebben dat een derde van de kinderen last heeft van stress. Zijn er meldingen van deze problematiek bij het Kinderrechtencommissariaat ? Wat zijn de oorzaken van stress bij kinderen ? De minister antwoordt dat stress een zeer groot maatschappelijk probleem is. In 2002 zal de eerste gezondheidsconferentie over stress, depressie en zelfmoord plaatsvinden. De minister stelt wel vragen te hebben bij de manier waarop stress wordt gemeten, en bij wat er onder stress wordt verstaan. Hoe spectaculairder de resultaten van een onderzoek, hoe meer weerklank het onderzoek krijgt. Een gezonde portie stress, bijvoorbeeld bij een examen, is niet meer dan normaal. Misschien moeten kinderen juist met wat meer stress worden opgevoed, want de draagkracht van de doorsnee Vlaming is niet erg groot.

Mevrouw Patricia Ceysens is het met de minister eens dat een gezonde portie stress geen kwaad kan, maar wijst erop dat het grote verschil met vroeger en nu is dat men vroeger stress veel gemakkelijker van zich af kon zetten in de thuissituatie. Nu blijven kinderen vaak tot 's avonds in de opvang en

kunnen ze hun stress moeilijk kwijt. Voorts wijst de spreker erop dat de oorzaken van stress erg kunnen verschillen. Stress voor een examen is niet abnormaal. Wanneer stress daarentegen doordringt tot het diepste binnenste van de kinderen, is er wel een probleem.

De heer Jan Roegiers merkt op dat ongeveer alle politieke partijen pleiten voor meer levenskwaliteit en onthaasting. De spreker is het eens met mevrouw Patricia Ceysens dat er alsmaar minder plaatsen zijn waar kinderen hun stress kwijt kunnen. Hij is het ook eens met de minister dat de resultaten van een onderzoek relatief zijn, maar vraagt wel dat de problematiek niet wordt afgedaan als onbelangrijk. Mevrouw Sonja Becq stelt dat het om een complex probleem gaat. Essentieel is met stress te leren omgaan, en indien nodig 'nee' leren zeggen tegen zaken die stress met zich meebrengen. Mevrouw Ria Van Den Heuvel pleit ervoor om het debat over kinderen en stress open te trekken naar de organisatie van de samenleving.

De Kinderrechtencommissaris antwoordt dat het niet zo verwonderlijk is dat kinderen last hebben van stress. Kinderen leven in eenzelfde drukke en prestatiegerichte maatschappij als de volwassenen rondom hen. Als volwassenen met stress te kampen hebben, nemen kinderen deze stress voor een deel over. Tegelijk kunnen ze inderdaad niet altijd meer met hun stress terecht in rustgevende omgevingen als bijvoorbeeld moeder aan de haard. Ook dit is trouwens niet altijd de mirakeloplossing. Thuiswerkende moeders kunnen immers even stresserend, of zelfs stressender werken voor kinderen dan bijvoorbeeld goede buitenschoolse opvang. Wel belangrijk is dat kinderen ruimte hebben om zich uit te leven en hun stress kwijt te geraken. Ook nuttig kan zijn om eens na te gaan hoe groot de eisen zijn die het onderwijs aan de kinderen oplegt.

– *Stemrecht op zestien*

De heer Jan Roegiers verwijst naar een bevraging die minister Anciaux via het internet organiseerde over stemrecht op zestien. 51 percent van de deelnemers was tegen stemrecht op zestien. De spreker vraagt of enkel jongeren tussen zestien en achttien, of ook volwassenen aan de bevraging deelnamen. De spreker stelt dat Spirit voorstander is van een leeftijdsverlaging voor het stemrecht tot zestien jaar. Hij is er wel niet voor gewonnen dat er voor zestien- tot achttienjarigen een stemrecht zou gelden, en voor plus-achttienjarigen een stemplicht. Ofwel geldt voor iedereen een stemplicht, ofwel een stemrecht. De spreker stelt voorstander te zijn

van het stemrecht. Mevrouw Ria Van Den Heuvel haalt aan dat een bevraging onder jongeren over stemrecht op zestien, haar geleerd heeft dat velen zich er nog niet toe in staat achten om te stemmen.

De Kinderrechtencommissaris antwoordt dat het Kinderrechtencommissariaat aan minister Bert Anciaux een advies heeft uitgebracht over stemrecht op zestien. In België geldt een stemplicht. Het advies stelt dat indien er een leeftijdsverlaging komt tot zestien jaar, er ook voor jongeren tussen zestien en achttien jaar een stemplicht moet worden ingevoerd. Het Kinderrechtencommissariaat is principieel gekant tegen een stemplicht voor plus-achttienjarigen, en een stemrecht voor jongeren tussen zestien en achttien. Het advies stelt ook dat indien men een stemplicht vanaf zestien jaar invoert, men voor de zestien- tot achttienjarigen geen extra voorwaarden zoals verplichte politieke vorming mag opleggen. Of omgekeerd, indien dit voor jongeren wordt verplicht, dan moet het ook voor volwassenen worden verplicht. Mogen/moeten stemmen moet met andere woorden in voorkomend geval voor de minderjarige een even fundamenteel en onvoorwaardelijk recht zijn als dat het voor de volwassene is. Het commissariaat wenst wel niet deel te nemen aan de discussie over een stemplicht versus stemrecht. Dat is een politiek debat, dat ruimer is dan de leeftijdsverlaging op zich. De Kinderrechtencommissaris stelt wel vragen te hebben bij de bevraging die door minister Anciaux via internet werd georganiseerd. Internet biedt weinig mogelijkheden om te controleren wie aan de bevraging heeft deelgenomen. Vermoedelijk kwamen veel reacties van achttienplussers. De bevraging had beperkt moeten blijven tot de betrokken leeftijdscategorie van zestien- tot achttienjarigen.

– *Wegnemen en transplanteren van organen bij minderjarigen*

De heer Jan Roegiers haalt het advies aan van het Kinderrechtencommissariaat over het wegnemen en transplanteren van organen bij minderjarigen, dat werd uitgebracht naar aanleiding van het federale wetsvoorstel van de heer Hubert Brouns tot wijziging van artikel 7 van de wet van 13 juni 1986 betreffende het wegnemen en transplanteren van organen. De spreker stelt absoluut gekant te zijn tegen het voorstel van de heer Hubert Brouns om enkel nog regenereerbare organen weg te nemen bij minderjarigen. Er is een zeer groot tekort aan organen die voor transplantatie in aanmerking komen. Een verenging van de wet zou dan ook niet goed zijn. Het advies van het Kinderrechtencommissariaat noemt het voorstel van de heer Brouns

een stap in de goede richting genoemd. Wat wordt hiermee bedoeld ?

De Kinderrechtencommissaris wenst voorafgaandelijk te benadrukken dat het merendeel van de organen die voor transplantatie in aanmerking komen, afkomstig zijn van mensen die zijn overleden, vooral in verkeersongelukken. Het voorstel van de heer Brouns is beperkt tot het wegnemen van organen bij levenden. De wet van 13 juni 1986 legde hiervoor reeds beperkingen op. Zo kunnen bij minderjarigen geen organen worden weggenomen, tenzij voor een transplantatie bij een broer of zus. Bovendien moet het gaan om regeneerbare organen of om een wegneming die geen ernstige gevolgen heeft voor de donor. Beide voorwaarden zijn alternatief. Minderjarigen vanaf vijftien jaar moeten instemmen met de transplantatie. Voor kinderen van jonger dan vijftien jaar geven de ouders de toestemming. Het voorstel van de heer Brouns bestaat erin om de twee voorwaarden, die in de wet alternatief zijn, cumulatief te maken. Het moet met name gaan om regeneerbare organen én het wegnemen van het orgaan mag geen ernstige schade bij de donor veroorzaken. Het Kinderrechtencommissariaat is hier voorstander van omdat dit voor min-vijftienjarigen een bijkomende bescherming inhoudt. Het advies van het Kinderrechtencommissariaat geeft daarnaast nog twee bijkomende problemen aan. Ten eerste is enkel vanaf vijftien jaar de toestemming van het kind vereist. Ten tweede verkeren de ouders vaak in een zeer moeilijke positie, vooral wanneer zij voor een kind van jonger dan vijftien jaar moeten beslissen of het al dan niet een orgaan moet afgeven aan een broer of zus. Er kan hier worden gedacht aan een regeling waarbij een derde, bijvoorbeeld een comité van geneesheren, met de ingreep moet instemmen.

Mevrouw Patricia Ceysens vermoedt dat bij schenking onder levenden enkel de lever, één nier en ruggemerg in aanmerking komen. Het voorstel van de heer Brouns zou dan inhouden dat een kind geen nier meer mag afstaan aan een broer of zus. Dat kan tot schrijnende toestanden leiden. De kinderrechtencommissaris werpt op dat het anderzijds ook schrijnend is wanneer een kind door zijn ouders verplicht wordt om een nier af te staan aan een broer of zus. De Kinderrechtencommissaris stelt dat de wetgeving in andere Europese landen en Europese richtlijnen bepalen dat een medisch college mee een beslissing neemt, zodat de beslissing niet enkel aan de ouders wordt overgelaten.

– *Vijfminutenregeling voor reclame rond kinderprogramma's op TV*

De heer Jan Roegiers leest in het verslag van het Kinderrechtencommissariaat dat de vijfminutenregeling, die een reclameverbod oplegt in de vijf minuten voor en na kinderprogramma's op TV, wordt behouden. De spreker vraagt of het juist is dat de vijfminutenregeling momenteel op Europees niveau wordt besproken, en dat er daarbij een meningsverschil bestaat tussen de noordelijke landen van de EU, die voorstander zijn van de vijfminutenregeling en deze eventueel zelfs willen uitbreiden, en de zuidelijke landen, die geen voorstander zijn. De breuklijn tussen noord en zuid zou door België lopen, en samenvallen met de taalgrens. Wat is de stand van zaken ? De Kinderrechtencommissaris antwoordt dat na de hoorzittingen in het Vlaams Parlement werd beslist om de vijfminutenregeling te behouden tot er een beslissing is op Europees niveau. Voor zover zij weet is er nog steeds geen Europese beslissing. Onder het Zweedse voorzitterschap van de EU was een volledig reclameverbod rond kinderprogramma's aanvankelijk een prioriteit, maar dit is later blijkbaar toch van de agenda verdwenen.

– *Regionale spreiding van de meldingen bij het Kinderrechtencommissariaat en verhouding van het aantal meldingen door jongens en meisjes*

Mevrouw Patricia Ceysens vraagt verduidelijking bij de regionale spreiding van de aanmeldingen bij het Kinderrechtencommissariaat. De spreker merkt ook op dat het goede bereik in Brussel opvallend is. Wordt er specifiek ten aanzien van Brussel gewerkt ? Voorts vraagt de spreker of er een opdeling kan worden gemaakt van het aantal aanmeldingen door jongens en meisjes. Zijn het hoofdzakelijk jongens of meisjes die de weg naar het Kinderrechtencommissariaat vinden ? De spreker heeft de indruk dat jongens en meisjes eenzelfde situatie vaak verschillend aanvoelen, en verschillend reageren.

De Kinderrechtencommissaris antwoordt dat de percentages van het aantal meldingen per regio gerelateerd zijn aan het aantal minderjarigen in de regio's. De meeste meldingen komen uit Antwerpen en Oost-Vlaanderen, wat ook de regio's zijn met de grootste minderjarige bevolking. De regio Brussel staat enkel voor 4,8 percent van de meldingen, hetgeen gelinkt kan worden aan het relatief kleine aantal Nederlandstalige minderjarigen in die

regio. Door het steeds toenemend aantal meldingen via de website, zal het bovendien steeds onduidelijker worden vanuit welke regio de melding komt, gezien een louter e-mailadres voldoende kan zijn voor de behandeling. De Kinderrechtencommissaris vervolgt dat het moeilijk af te leiden is hoeveel meldingen afkomstig zijn van jongens, en hoeveel van meisjes. Een van de redenen is dat de meldingen niet altijd door de betrokken individuen worden gedaan. Bij een melding door een volwassene weet men niet of de melding een jongen of een meisje aanbelangt. Het kan ook gaan om één melding, bijvoorbeeld door een meldpunt, die betrekking heeft op meerdere individuen. Voor de meldingen waarvan men het geslacht wel kan nagaan, blijkt er wel een zeer klein overwicht van meisjes te zijn.

De minister verwijst naar de gesprekken die ze onlangs voerde met jongeren die in een instelling verblijven, dit in het kader van de totstandkoming van de integrale jeugdhulpverlening. Uit de gesprekken kwamen inderdaad grote verschillen tussen jongens en meisjes naar voren. Meisjes willen graag meer personeel, zodat het personeel meer tijd heeft om met hen te praten. Jongens willen liefst minder personeel, zodat ze meer vrijheid hebben en minder betutteld worden.

De verslaggever,

De voorzitter,

Ria VAN DEN HEUVEL

Patricia CEYSENS
